

Welkom bij Verhitte Discussies

De heetste dag van het jaar zonder nare bijmaak

Metaal Kathedraal
10 april 2024

Start presentatie →

 Moderator

Leonie
van der Steen

Programma

- 14.30 - 15.00 Inloop & koffie
- 15.00 - 15.10 Welkom
- 15.10 - 15.40 Presentaties
 - > Waarden in de warmtetransitie
 - > Van wie is warmte?
 - > Versnellingskansen door het combineren van een warmtenet met woningverduurzaming
- 16.00 - 17.00 Eerste ronde gametafels
- 17.10 - 18.10 Tweede ronde gametafels
- 18.15 - 18.30 Gezamenlijke afsluiting
- 18.30 - 20.30 Diner

Presentatie

Waarden in de
warmtetransitie

- Natasja van den Berg

Waarden in de Warmtetransitie

Natasja van den Berg

Verhitte Discussies

10 April 2024

Opzet onderzoek

- Onderzoek door Tertium over de rol van waarden in de warmtetransitie
- Gesprekken met 21 bestuurders en beslissers uit Nieuwewarmte.nu netwerk.
- Bedrijven, overheden, en onderzoeksinstellingen vertegenwoordigen belangrijkste stakeholders.

Doel van het onderzoek

- Onderzoeken of waarden een bepalende rol spelen in visies en conflicten.
- Specifiek interviewformat gebruikt om achterliggende waarden bloot te leggen.

Wat zijn waarden?

Een waarde is een **betekenisgevend ideaal**; een **overtuiging over wat nagestreefd wordt of zou moeten worden**; een doel is of kan zijn (bijvoorbeeld ter meer in het algemeen wat een leven tot een goed levenuitoefening van een bepaalde professie als advocaat of arts of maakt).

P

Participatie
Passie
Passiviteit
Patriottisme
Penaliteit
Persoonlijke ontwikkeling
Pittigheid
Plezier
Plichtsbetrachting
Politesse
Positiviteit
Pragmatisme
Prestatiegerichtheid
Privacy
Pro-activiteit
Professionaliteit
Prudentie
Publieke verantwoordelijkheid
Punctualiteit

W

Waardering
Waardigheid
Waarheid
Wedijver
Welbehagen
Weldadigheid
Welgemanierdheid
Welgemoedheid
Wellevendheid
Weloverwogenheid
Welvaart
(immateriële/materiële)
Welvoeglijkheid
Welwillendheid
Werkelijkheidszin
Werkzaamheid
Wijsheid

L

Leefbaarheid
Leergierigheid
Leiderschap
Liefdadigheid
Liefelijkheid
Liefde
Lof
Lol
Loyaliteit
Luchthartigheid
Luciditeit
Luister

Voorbeelden waarden

Bron: Kritischehouding.nl

Methode

Persoonlijke (werk)waarden

- Agendaprioritering
- DISC-Model

Waarden van de organisatie

- Toekomstdromen van organisatie

Impliciete waarden energietransitie

- Associaties afbeeldingen

Waardering van waarden

- Rangschikking waarden

Waardering van waarden

Belangrijk

Niet belangrijk

Belangrijkste uitkomst

Drie geïdentificeerde waardenarrangementen:

1. Utilistisch perspectief
2. Holistisch perspectief
3. Vertrouwenzoekend perspectief

Utilistisch Perspectief

- Oplossingen in dienst van een goed functionerend warmtesysteem.
- Waarden: prijsoptimalisatie, klanttevredenheid, leveringszekerheid, betaalbaarheid.
- Nutsoptimalisatie met brede interpretatie.

Holistisch Perspectief

- Warmtetransitie als onderdeel van bredere maatschappelijke transitie.
- Aandacht voor klimaatdoelstellingen, sociale ongelijkheid, energiearmoede.
- Waarden: altruïsme, verantwoordelijkheid, spiritualiteit, inclusiviteit, billijkheid.

Vertrouwenzoekend Perspectief

- Duurzame doelen onbereikbaar zonder vertrouwen.
- Waarden: betrouwbaarheid, transparantie, samenwerking, techniek-neutraliteit.
- Gebrek aan vertrouwen hindert samenwerking en investeringen.

Voorbeeld:

Biomassacentrales

- **Vertrouwenzoekend:** Dilemma door maatschappelijke onrust en locatiekeuzes.
- **Utilistisch:** Mogelijke oplossing bij rendement en aanpassingsmogelijkheden.
- **Holistisch:** Kritiek op negatieve effecten op klimaat, biodiversiteit en sociale aspecten.

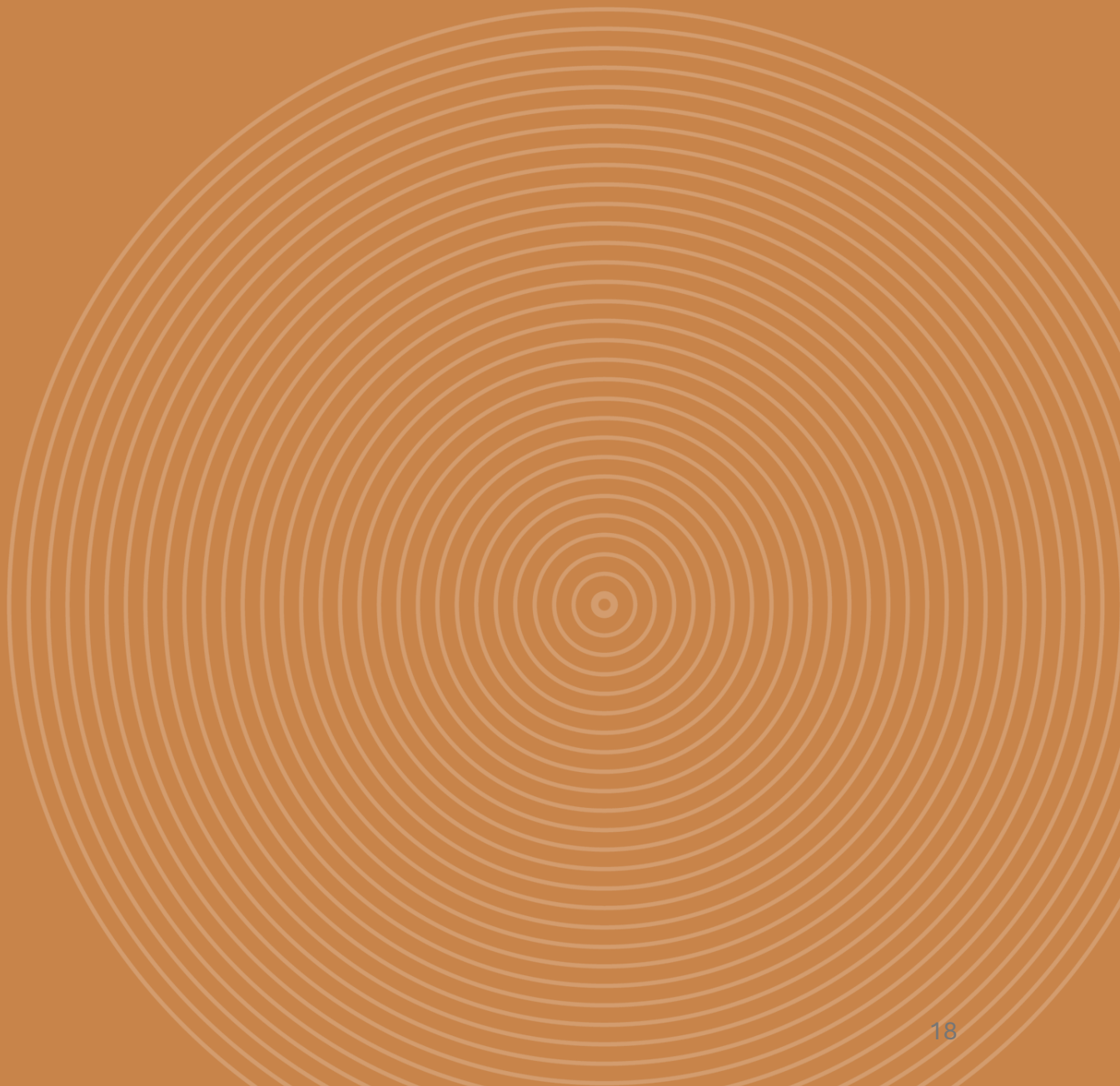
VRIS model

- Benoemen van perspectieven is essentieel. Het expliciet maken van principes draagt bij aan effectieve besluitvorming.
- We introduceren het VRIS-model als beslis-gereedschap voor concrete situaties, waarbij Vertrouwen, Rendement, Integraliteit, en Sociale Effecten worden beoordeeld. Dit helpt diverse perspectieven te erkennen en leidt tot waardegedreven debatten en concrete keuzes.

Hoe scoort de oplossing op	Niets/heel weinig	Neutraal	Veel	Toelichting
Vertrouwen				
Rendement van investering				
Integrale benadering				
Sociale effecten				

Waarden in de Warmtetransitie

Spel

Quiz

<https://take.quiz-maker.com/QUOPA5ULE>

Spel

- Dilemma's in de energietransitie

Vragen aan u

- Suggesties voor dilemma's uit de praktijk
- Suggesties Teams/events waar we ons spel kunnen uitproberen

Tertium@tertium.nl

Presentatie

Van wie is
warmte?

Warmte vanuit 3
ecosysteem
perspectieven

- Petra Hofman

inhoud & ontwerp

Petra Hofman – Diep

Thijs Menting – Diep

Kirsten van de Meeberg – bureauzaaigoed

Rachel Bacon

in opdracht van

Leonie van der Steen - MVI/Topsector Energie

Franka Beijers – RVO

met medewerking van

Damaris Matthijsen - Economy Transformers

Eliane Blomen - Impact Institute

Florian Reuter - Impact Institute

Matthias Kramm – WUR

Johannes Lankester – Doarpswurk

Saskia Ruijsink - TU Delft

Henk Visser - GasUnie

die

bureauzaaigoed

rechten
voor de
natuur

commons

true
pricing

denken
ecosyste
em

claim the sky

Van Grond Los
Community Land Trust Leuven

Fires in the mountain
huts:

To cooperate for the common good

commons

Lucy + Jorge Orta, The
Meal 70 x 7, 2000 –
heden

zelf aan de slag

Hoeveel vertrouwen heb jij in de wereld en de mensen om je heen?

Wat als warmte een common goed is?

food for thought

Wie is de gemeenschap?

Op welke schaal doe je dit?

true pricing

Thomas Thwaites - The Toaster Project 2009

zelf aan de slag

Onderzoek je keten

Eerbiedig oogsten

food for thought

Hoe ver ga je in de keten?

Hoe ver ga je in de externaliteiten?

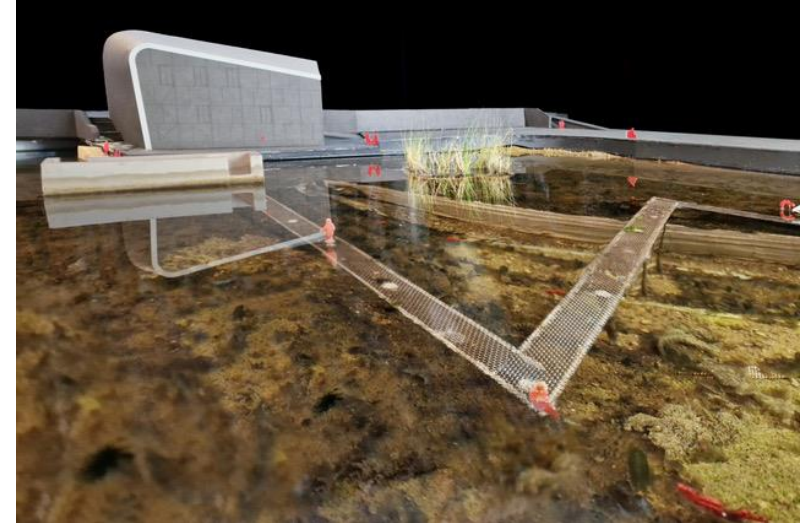
Is de manier waarop we de warmtetransitie aanpakken het juiste pad?

Wat is warmte waard als je de echte prijs bekijkt?

Wat is het doel van True Pricing?

rechten voor de natuur

Thijs de Zeeuw – Stem
voor de paling II , 2022

zelf aan de slag

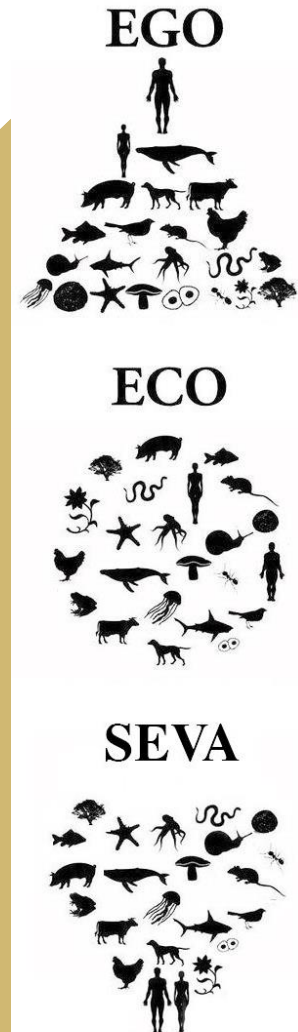
Geef een stem en positie aan natuur

food for thought

Als je natuur vertegenwoordigt als mens, vanuit welke insteek doe je dat?

Hoe kijken we over 50 jaar terug naar hoe we nu met de natuur omgaan?

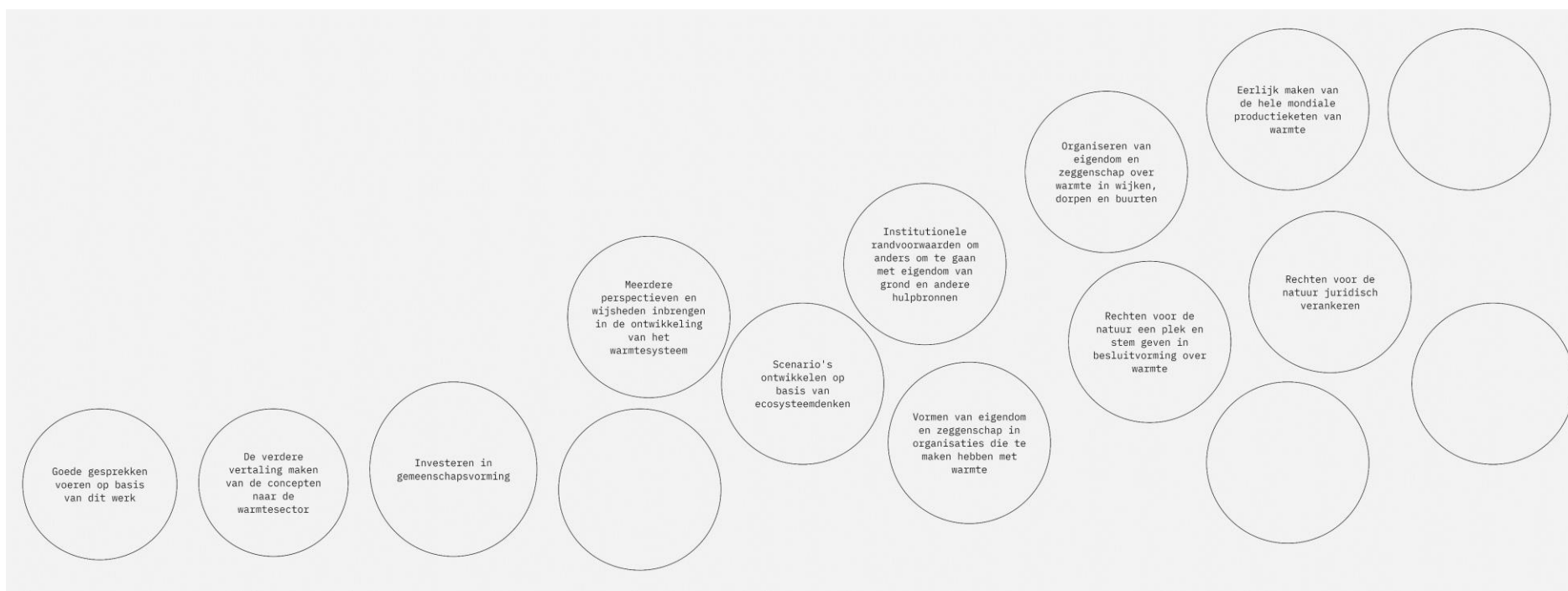
Wat als we gebruik maken van bezielde grammatica?

en?

Geïnspireerd om te gaan werken aan een warmtesysteem van de toekomst vanuit een ecosysteem perspectief?

vervolg

Verspreid en verrijk deze inhoud...

Gebruik de werkvormen in je organisatie of keten...

Maak jezelf kenbaar als je je hieraan wil verbinden...

Nodig ons uit voor een dialoog of bijeenkomst...

Download boekje

Via www.diep.nl/ecosysteemdenken

Diep

Petra Hofman | petra@diep.nl

www.diep.nl

Bureauzaaigoed

Kirsten van de Meeberg | kirsten@bureauzaaigoed.nl

www.bureauzaaigoed.nl

MVI-programma Topsector Energie

Leonie van der Steen | leonie@squarewise.nl

www.topsectorenergie.nl

Presentatie

Versnellings-
kansen door het
combineren van
een warmtenet
met woning-
verduurzaming

- Karlijn Arkesteijn &
Irene Eisink

Versnellingskansen door het combineren van een warmtenet met woningverduurzaming

Karlijn Arkesteijn & Irene Eisink

1. Aanleiding

- Aardgasvrije wijken vanuit techniek
- Collectief versus Individueel
- Hoe organiseren

Wijken kunnen sneller naar aardgasvrij
als je woningverduurzaming combineert
met de ontwikkeling van een warmtenet

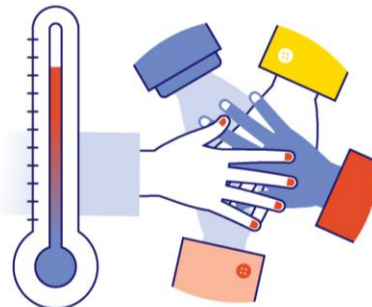
2. Aanpak

- PAW deskstudie
- Diepte interview twaalf projecten
- In wijken met bestaande bouw
- Met een lage[re] temperatuur-warmtenet in ontwikkeling (of al gerealiseerd)

3. Resultaten

A Plan voor de buurt

B Warmtenet ontwikkelen & realiseren

C Wonen met een warmtenet

Woningen verduurzamen

- Breng voordat het aardgasalternatief bekend is woningverduurzaming onder de aandacht. Door een buurtaanpak te ontwikkelen voor ontzorging van woningeigenaren.
- Krijg inzicht in de staat van woningen en de wensen van individuele bewoners achter de voordeur ten behoeve van woningverduurzaming.

Betrokken bewoners

- Schakel een betaalde kracht vanuit een bewonersinitiatief of participatiemedewerker in, samen met opbouwwerkers.
- Zet in op sociale cohesie in de buurt.
- Bepaal samen met bewoners de uitgangspunten van een aardgasvrije wijk en maak met hen een plan en planning.

Warmtenet

- Stem de planning van het warmtenet evt. af op renovatiemoment woningcorporaties.

- Ondersteun woningeigenaren van een buurt die is aangewezen voor een warmtenet actief richting lage temperatuur verwarming en elektrisch koken.
- Stel randvoorwaarden op voor het warmtebedrijf voor de exploitatiefase m.b.t. verlaging van de aanvoertemperatuur en een tariefstelling die verdere woningverduurzaming stimuleert.

- Door verder te gaan met woningverduurzaming en (ook 1:1) in gesprek te gaan met bewoners bouw je aan vertrouwen en draagvlak.
- Leg de zeggenschap van bewoners vast.
- Haal huis aan huis intentieverklaring/ startcontracten op.

- Voer individuele woningopnames uit om zicht te krijgen op de geschiktheid en kenmerken van een woning om aan te sluiten op een warmtenet.
- Stem de aanvoertemperatuur van het warmtenet bij start af op de isolatiegraad van de woningen, opdat zo veel mogelijk mensen direct mee kunnen doen.

- Stimuleer verdere woningverduurzaming met als doel meer aansluitingen en een lagere aanvoertemperatuur.

- Betrek aanliggende buurten (start weer met fase A: plan voor de buurt indien nodig).

- Bereid voor op uitbreidingsmogelijkheden van het warmtenet voor een houdbare businesscase.
- Verlaag de aanvoertemperatuur van het warmtenet zo gauw het kan voor alle aangesloten woningen.

Gemeente

Bewonersinitiatief

Woningcorporatie

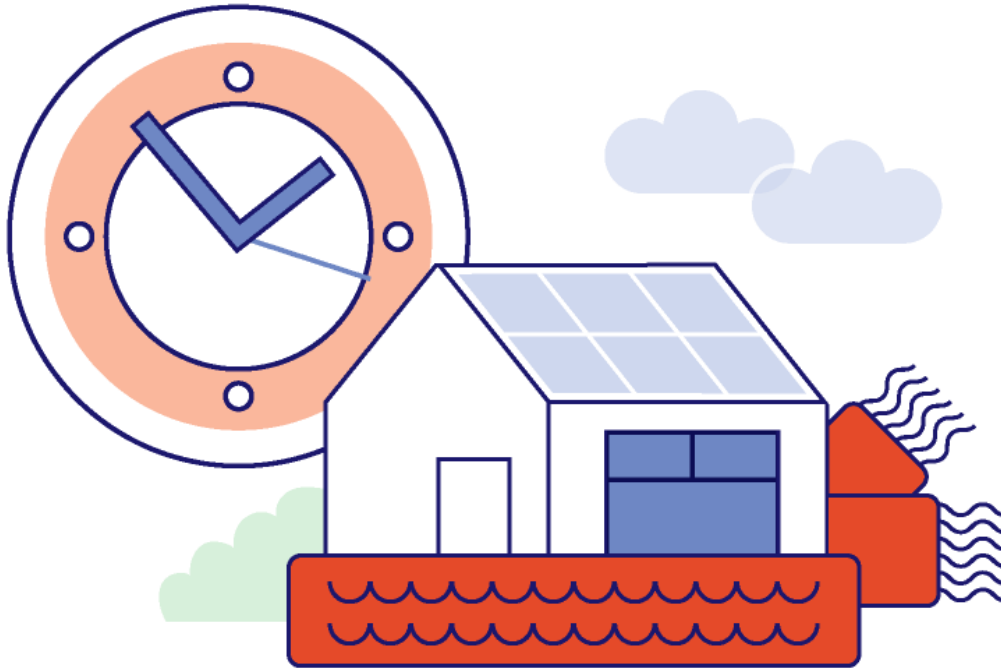
Warmtebedrijf

2023

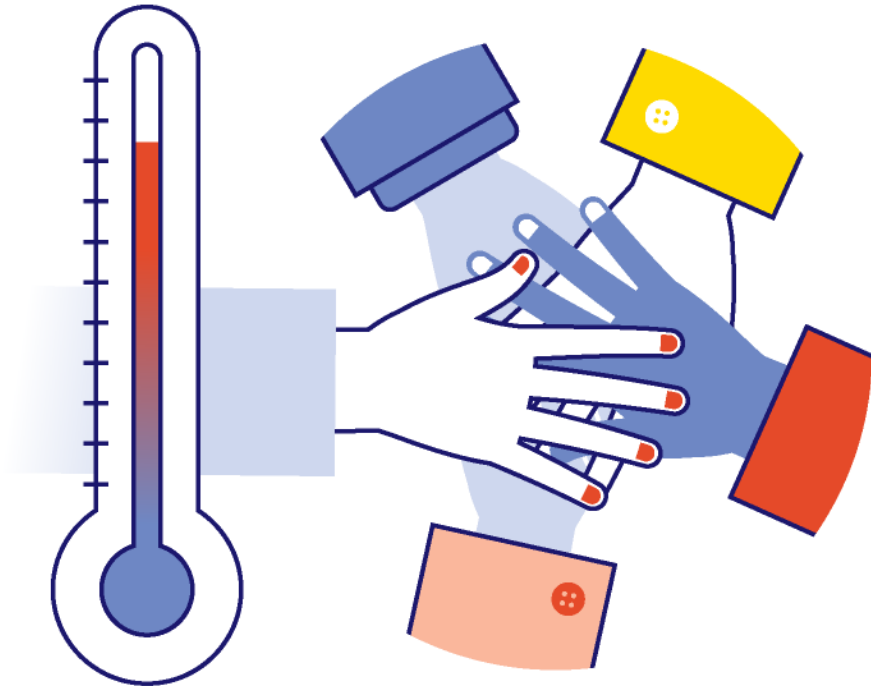

3A. Plan voor de buurt

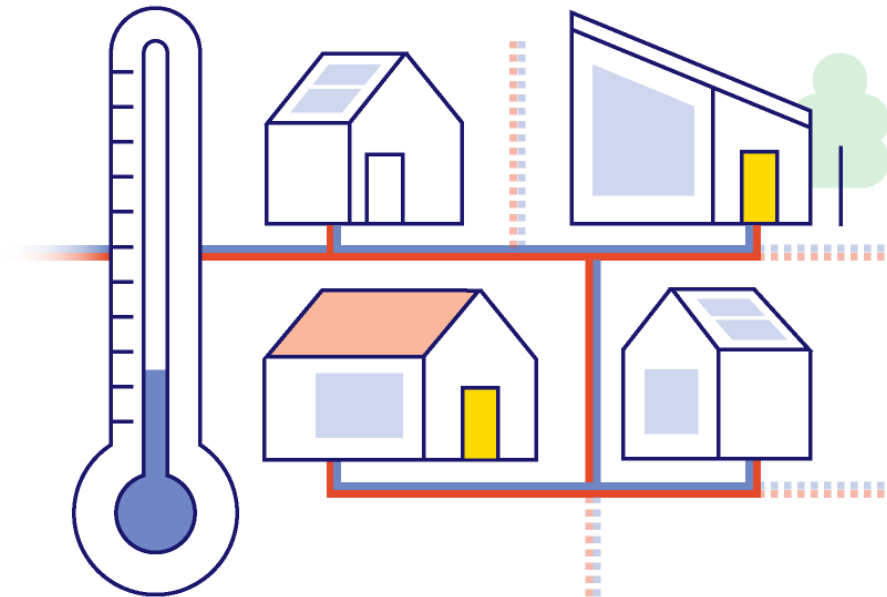
- Nu verduurzamen
- Stip op de horizon
- Kwartiermaker

3B. Warmtenet ontwikkelen & realiseren

- Bepaal aanvoer T & woningverduurzaming
- Randvoorwaarden warmtebedrijf
- Zeggenschap vastleggen

3C. Wonen met een warmtenet voor de buurt

- Verdere verduurzaming
- Verlagen aanvoer T
- Uitbreiden aansluitingen

Game-tafel:
Welk warmtebedrijf kies jij om
woningverduurzaming in combinatie met een
warmtenet mogelijk te maken?

Gametafels – hoe werkt het?

- 2 rondes
- Ieder een uur
- 2 workshopkaartjes

Gametafels – wie zit waar?

- **Dome:** Waarden in de warmtetransitie
- **Buyck:** Van wie is warmte? Warmte bekeken vanuit 3 ecosysteem-perspectieven
- **Hollandia:** Woningverduurzaming en warmtenet-ontwikkeling: collectief of individueel?

Wrap-up

Waarden in de warmtetransitie

Wel doen ronde 1

- Meer reageren vanuit een **specifieke rol** (kan ook een andere rol zijn dan je eigen)
- Werk meer **discussie- en onderhandelbaarheid** in het spel.
- Maak er een **teamspel** van – zoek samen naar welke waardes in situaties tegenover elkaar staan, samen casussen/projecten uitvoeren

Niet doen ronde 1

- **Doel van het spel is nu wat beperkt.** Haal waarden van consumenten naar boven en zorg ervoor dat mensen elkaars waarden begrijpen, niet alleen constateren
- Maak het spel niet te '**passief**', er is nu te weinig discussie over de waarden.
- **Frame de casussen niet te negatief**, focus op hoe je een casus kan winnen in plaats van wat je er voor moet inleveren (formuleer dit ook duidelijker)

Waarden in de warmtetransitie

Wel doen ronde 2

- Hoe zet je het spel in? **Diepgaand** spel (2 uur) of **opwarmertje** (30 minuten). Is het doel om je eigen team **beter te leren kennen** of wil je het inzetten in groepen waar bestaande **schurende perspectieven** spelen?
- Kijk aan het einde van het spel ook naar **'gemiste kansen'** en ga daarover met elkaar in gesprek.

Niet doen ronde 2

- Het spel is nu noch **competitief**, noch een **samenwerkingsspel**. Doe daar wat aan.
- Zorg ervoor dat deelnemers tijdens het spel **zelf waarden kunnen koppelen** aan casussen.

Van wie is warmte?

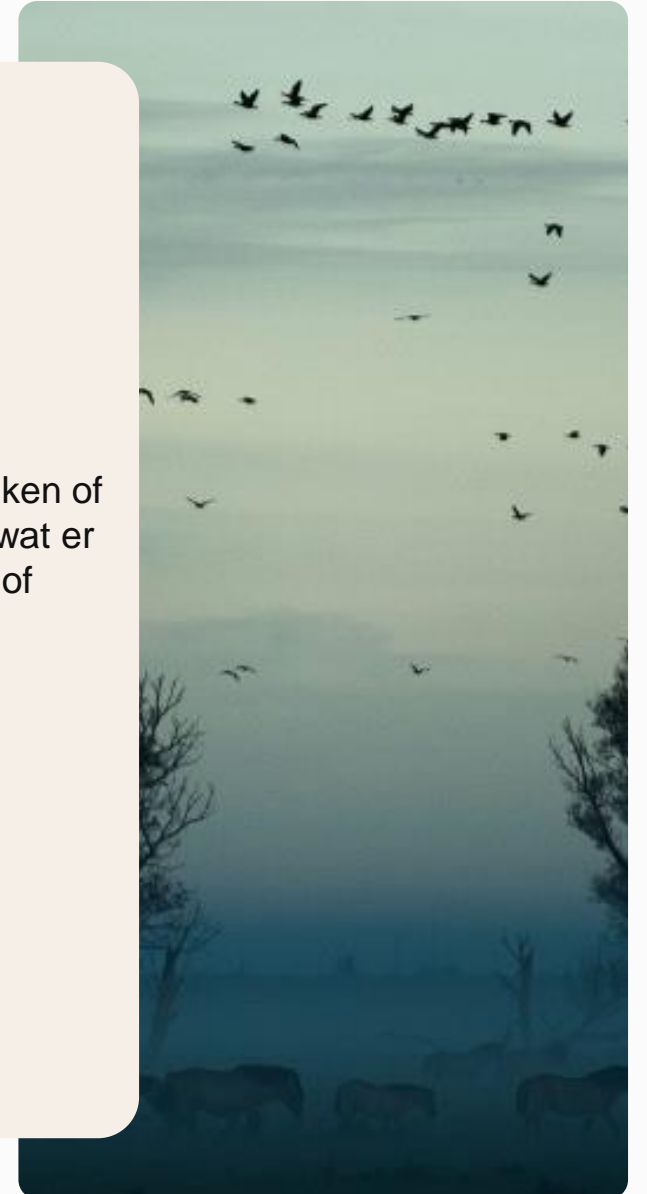
Wel doen

- Opstelling als intervisie vaker gebruiken; tijd nemen om tot echt inzicht te komen en ook daarover verwachtingen helder uitspreken
- De grond (bodem/ondergrond) een eigen plek en stem geven; in opstelling en ook in de realiteit
- Doorontwikkeling naar iets al meer en eerder de ecosysteem concepten inbrengt, bijv. door al een vooraf uitgewerkte keten + uitdaging als uitgangspunt te nemen en/of andere vorm
- Veel meer warmte casussen door de lenzen bekijken om tot die concrete doorontwikkeling te komen, gebiedscasussen lijken vooral te leven, zijn organisatie casussen ook relevant?

- Doorpraten over vraagstukken rond grondgebruik in de stad voor warmte. Kijken of het zin heeft om verder te onderzoeken wat er gebeurt met zo'n stukje openbare grond of tuinen als dat van zichzelf wordt.

Niet doen

- Doen alsof het makkelijk is
- Overhaasten

Woningverduurzaming en warmtenet-ontwikkeling

Wel doen ronde 1

- Nutsvoorziening oprichten
- Moeilijke besluiten nemen
- Bewoners ontzorgen

Niet doen ronde 1

- Geen individuele warmtesystemen
- Geen top-down beslissingen als je dit voor elkaar wilt krijgen
- Geen wup maken -> akkoord ophalen bewoners is maatstaf

Woningverduurzaming en warmtenet-ontwikkeling

Wel doen ronde 2

- Keuze is aan bewoners -> anders lukt het zeker niet
- Samenwerkingsvorm formaliseren met & door bewoners
- Cocreatie

Niet doen ronde 2

- Zonder woningverduurzamingsstrategie gedragen door de bewoners aan de slag
- Buikpijn krijgen van alles besluiten

 Note to self

Diner

